

Antoni Poraziński

Wełtyń, st. 53, gm. Gryfino, woj.
szczecińskie, AZP 33-06/176

Informator Archeologiczny : badania 31, 124-126

1997

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Tur Dolny-Busina, st. 3, gm. Michałów, woj. kieleckie - patrz: wczesna epoka brązu

WĄSOSZ, st. 9, gm. Złotów, woj. pilskie, AZP 33-29/9

- ślady osadnictwa mezolitycznego
- ślady osadnictwa z epoki brązu (?)
- ślady osadnictwa z młodszego okresu przedrzymskiego - okresu wpływów rzymskich
- osada kultury pomorskiej (wczesna epoka żelaza)
- cmentarzysko kultury pomorskiej (wczesna epoka żelaza)

Badania wykopaliskowe, przeprowadzone przez mgr Krystynę Hahułę (Muzeum Okręgowe w Koszalinie) na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Pile. Finansowane przez PSOZ. Drużyna sezon badań. Przebadano powierzchnię 96 m².

Celem tegorocznych badań było zbadanie wschodniej części obiektu kultury pomorskiej, odkrytego w 1996 r., rozpoznanie jego najbliższego otoczenia oraz pozyskanie materiałów dla uściślenia datowania i określenia charakteru śladów osadnictwa z innych okresów pradziejów. Po zbadaniu całości ziemianki kultury pomorskiej (obiekt 2) ustalono, że było to założenie na planie prostokąta lub owalu o średnicy maksymalnej około 3 m na dnie, zagłębionego na około 2,5 m od powierzchni obecnej. W dno wbite były słupy wzmacniające ściany (m.in. wkopane ukośnie) i zapewne podtrzymujące zadaszenie obiektu - ślady ich w postaci resztek drewna zachowały się w piasku calcowym. Ze względu na niewielką powierzchnię użytkową należałoby raczej wykluczyć mieszkalny charakter ziemianki, bardziej prawdopodobna jest jej funkcja jako spichlerza (obecność kości zwierzęcych). Naziemna konstrukcja ziemianki przypuszczalnie zawałała się nagle, być może jeszcze w trakcie jej użytkowania, bowiem niemal we wszystkich warstwach w części południowo-wschodniej obiektu odkryto ułamki tego samego baniastego naczynia o chropowatym brzuścu, zdobionego listwą plastyczną i imitacją uszek. W sąsiedztwie ziemianki odkryto pozostałości jam, palenisko i dołki posłupowe z tego samego horyzontu chronologicznego, a także grób skrzynkowy kultury pomorskiej. Płytko zalegająca skrzynia pozbawiona już była płyty wierzchniej, ale ocalała jej zawartość w postaci spękanej popielnicy nakrytej misą. W naczyniu obok kości znaleziono przepalone ułamki przedmiotów z brązu i żelaza, m.in. kółek - kolczyków z nanizanymi paciorkami szklanymi. Na obecnym etapie badań nad chronologią kultury pomorskiej w tej części Pomorza zarówno ziemiankę, jak i grób skrzynkowy, możemy jedynie ogólnie datować na starszy okres przedrzymski, niemniej fakt wkopania grobu skrzynkowego w obiekt łączony z osadą jest niezwykle ważny dla badań nad chronologią względną ceramiki kultury pomorskiej. W niewielkiej odległości od grobu skrzynkowego odkryto kolejny, bardzo zniszczony na skutek orki pochówek ciałopalny, z zachowaną sprężynką z brązu i owalną, jednodzielną sprzączką żelazną. Nie jest wykluczone, że część materiałów reprezentuje kolejny, słabo dotychczas czytelny horyzont chronologiczny - okres wpływów rzymskich.

Mimo poważnego zniszczenia stanowiska na skutek głębokiej orki, uzyskane dane są niezwykle interesujące dla badań nad stosunkami kulturowymi na Pojezierzu Krajeńskim u schyłku starożytności.

WEŁTYŃ, st. 53, gm. Gryfino, woj. szczecińskie, AZP 33-06/176

- osada kultury łużyckiej (V okres epoki brązu – okres halsztacki)

Ratownicze badania wykopaliskowe, przeprowadzone przez mgr. Antoniego Porzezińskiego w dniach od 28 lipca do dnia 30 sierpnia. Finansowane przez Urząd Miasta i Gminy w Gryfinie. Przebadano powierzchnię 4,5 ara.

Wykopaliska stanowiły kontynuację prac badawczych z 1996 roku, mających na celu zapobieżenie całkowitemu zniszczeniu poprzez intensywną eksploatację piasku istniejącej tu rozległej osady ludności kultury łużyckiej, datowanej wstępnie na V okres epoki brązu — okres halsztacki / 800 - 400 lat p. n. e.

Pracami badawczymi objęto powierzchnię 3,5 ara po wschodniej stronie wybierzyska /pas długości 70 i szerokości 5 m/ oraz powierzchnię ara po jego stronie zachodniej /pas długości 90 i szerokości 5 m/ dokumentując i eksplorując zawartość wszystkich obiektów osadniczych zalegających w pasie skraju skarpu starego i nowego wybierzyska piaskownicy. Po całościowym zdjęciu warstwy humusu współczesne-

go /ziemi ornej porośniętej gęstą darnią/, powierzchnię wykopów oczyszczono z resztek ziemi luźnej odsłaniając I poziom użytkowy zabudowy przestrzennej osady w postaci kilku wyrazistych skupisk obiektów nieruchomych liczących od kilku do kilkunastu sztuk, rysujących się na powierzchni drobnoziarnistego, piaszczystego calca jako jasnoczarne - szare - szarosiwe i ciemnożółte wypełniska stropów owalno-okrągłych jam, palenisk oraz pieców, zalegających około 30 - 35 cm poniżej powierzchni współczesnej. Starszy /II/ poziom użytkowy osady odsłonięto podczas pogłębiania wykopów. Reprezentowany był przez obiekty osadnicze w postaci jam zalegających średnio 25 - 30 cm poniżej poziomu I. Niektóre z nich przecięte były przez wypełniska młodszych chronologicznie obiektów /dotyczy to zwłaszcza obiektów nr: 127A 127B - 127C, 133A - 133B, 162A - 162B/. W części wschodniej osady odsłonięto i zadokumentowano 34 nowe obiekty osadnicze tworzące dwa wyraźne skupiska przedzielone niewielką przestrzenią o bardzo rzadkim ich występowaniu. Południowo-wschodni skraj skupiska obiektów dochodzi do krawędzi niewielkiego stoku usytuowanego w odległości 25 m od niewielkiego oczka zastoiskowego /wodnego/ posadowionego w niecce terenowej. Po zachodniej stronie wybieżyska /część osady/ odsłonięto i udokumentowane 47 nowych obiektów osadniczych tworzących 3 odrębne skupiska oddzielone od siebie wolną przestrzenią rzędu 10 - 15 m. Po dokładnym oczyszczeniu stropów poszczególnych obiektów wykonano dokumentację ich rzutu poziomego w obrębie ćwiartek arowych /dokumentacja rysunkowa w skali 1:20, kolorowa dokumentacja fotograficzna oraz pomiary wysokościowe - niwelacja/. Wyznaczono linie profilowe poszczególnych obiektów /na najdłuższej osi wypełnisk/ z naniesieniem ich na wykonaną, dokumentację rysunkową rzutu poziomego i przystąpiono do eksploracji pierwszej połowy ich wypełnisk. Uzyskane przekroje /profile/ dokumentowano wykonując rysunki, zdjęcia, pomiary i opisy uzyskanej zawartości. Materiały zabytkowe z wypełniska obiektów metryczkowano, dbając maksymalnie o wydzielenie z ich całości materiału odnoszącego się do poszczególnych nawarstwień wypełniska obiektu /warstw/, mających priorytetowe znaczenie dla opracowania wyników analizy stratygraficzno-chronologicznej /ustalenia czasu funkcjonowania poszczególnych obiektów/. Pełną eksplorację wypełniska obiektów starano się prowadzić w obrębie wydzielonych warstw. Dokończono również eksplorację wypełnisk 2 połowy 8 obiektów wyróżnionych i częściowo wyeksplorowanych w 1996 roku. Nadmienić należy, iż wypełniska wielowarstwowe wystąpił 23 różnego typu obiektach. Generalnie obiekty nieruchome osady na stanowisku nr 53 w Wełtyniu należą do pozostałości po osadnictwie ludności kultury łużyckiej bytującej tu w okresie: 800 - 400 r. p.n.e. i wyróżnić spośród nich można sporą grupę obiektów pełniących ustaloną funkcję, np. obiekt nr 118 - piec gliniany, obiekty nr 126 i 133B - jamy wędzarnicze, obiekty nr 131 i 162 - paleniska otwarte, obiekt nr 145 - jama/spichlerz z zawartością 4 naczyń całych i 3 zgniecionych. Inne obiekty pełnić mogły z uwagi na rodzaj ich wypełniska funkcję jam zasobowo-magazynowych, odpadkowych i nieustalonej funkcji. Pozyskano bogaty i liczny /kilka tysięcy sztuk/ zbiór źródeł ruchomych w postaci naczyń glinianych, fragmentów ceramiki, artefaktów i narzędzi krzemiennych, narzędzi wykonanych z kamienia i resztek materiału osteologicznego /szczątków kostnych/ - inwentaryzując go na 215 pozycjach inwentarza polowego. Spośród uzyskanych źródeł zwraca uwagę dość spora kolekcja zabytków krzemiennych z okresu mezolitu, reprezentowanych przez rdzenie, wióry i zbrojniki. Nie zachowały się natomiast ślady wypełniska obiektów mieszkalnych, które występować mogą w innej części osady. Łącznie podczas dwóch sezonów badań (1996-1997) udokumentowano i wyeksplorowano 200 obiektów osadniczych. Jest to pierwsza od wielu lat badana sukcesywnie (metodycznie i szerokopłaszczyznowo) osada ludności kultury łużyckiej o bardzo dużej ilości dobrze zachowanych i udokumentowanych źródeł. Celem rozpoznania zasięgu przestrzennego osady wykonano sondaż na przedłużeniu osi zachodniej, otwierając powierzchnię 100 m² i wykop o długości 50 i szerokości 5 m (dalsze 2,5 ara powierzchni). Zdjęto warstwę humusu współczesnego i oczyszczono powierzchnię calca, na tle którego wystąpiły zarysy wypełniska stropów 47 obiektów w postaci jam i palenisk. Wykonano wstępną planografię ich zalegania /rzutu poziomego/ w obrębie ćwiartek arowych. Powierzchnię wykopów zabezpieczono do kontynuacji prac badawczych w następnym sezonie w 1998 roku. Sondaż ten pozwolił na określenie maksymalnego zasięgu osady w kierunku zachodnim. Analogiczne rozpoznanie konieczne jest do przeprowadzenia we wschodniej części osady. Uzyskane dotychczas dane

zasięgu występowania obiektów osadniczych pozwalają przypuszczać, że powierzchnia badanej osady wynosi ponad 1 ha. Dalsza kontynuacja badań pozwoli na określenie nie tylko całości jej zasięgu, lecz przede wszystkim na określenie jej chronologii i cech charakterystycznych zabudowy przestrzennej wraz z dużą ilością danych źródłowych (materiału zabytkowego) pozwalających na precyzyjne określenie zajęć gospodarczych ludności.

WICINA, st. 1, gm. Jasień, woj. zielonogórskie, AZP 65-10/1

- osada obronna kultury łużyckiej (okres halsztacki)

Badania wykopaliskowe, przeprowadzone w terminie od 7 lipca do 6 września przez dr. Adama Kołodziejewskiego (Muzeum Archeologiczne Środkowego Nadodrza w Zielonej Górze z siedzibą w Świdnicy). Finansowane przez Muzeum Archeologiczne Środkowego Nadodrza w Zielonej Górze z siedzibą w Świdnicy. Trzydziesty pierwszy sezon badań. Przebadano powierzchnię 3 arów.

Badaniami objęto fragment wału, szukając miejsca przebudowy. Prace koncentrowały się w północno-zachodniej części grodziska.

W latach ubiegłych stwierdzono, że istnieje odcinek zniszczonego, przypuszczalnie rozebranego wału oraz w dalszych partiach wał o innej konstrukcji i rozmiarach. Na tej podstawie można przypuszczać, że badane do tej pory w różnych miejscach odcinki wału były związane z przebudowaną już częścią umocnień obronnych. W północno-zachodniej części grodziska zachował się odcinek starszego wału i miejsce jego przebudowy, przeprowadzonej po zniszczeniu osady obronnej. Po zewnętrznej stronie starszego wału odkryta została w 1996 r. droga zbudowana z grubych bali, umocniona z obu stron palisadą z dużych bali - istnieje możliwość, że jest to początek zabudowy bramnej w starszej fazie istnienia grodu. Badania podjęte w sezonie 1997 wskazują na słuszność sformułowanych wcześniej hipotez zarówno co do przebudowy wału, jak i istnienia w jego części bramy do grodu - kwestie te znajdą swe ostateczne rozwiązanie po uzupełniających badaniach w 1998 roku. Oprócz wału i drogi przebadano część majdanu przy wale, gdzie w latach 1994-1996 występowały wyraźne ślady produkcji brązu. Badania w 1997 r. dostarczyły dalszych dowodów tej produkcji - znaleziono między innymi około 300 ułamków form odlewniczych do odlewania drutu i kilka przedmiotów służących zapewne do odkuwania wyrobów, a także wiele kamieni ze śladami gładzenia. Określony został zasięg przestrzenny miejsca produkcyjnego. Dokładna analiza znalezisk wzbogaci informacje o rozmiarach i znaczeniu produkcji brązu w Wicinie.

Badania będą kontynuowane.

WIERZBOWA, st. 1, gm. Wartkowice, woj. sieradzkie, AZP 62-48/4

- osada kultury trzcinieckiej (II okres epoki brązu)
- cmentarzysko kultury łużyckiej (okres halsztacki C-D)
- osada kultury pomorskiej (wczesny okres lateński)
- cmentarzysko kultury pomorskiej (wczesny okres lateński)
- osada kultury przeworskiej (młodszy okres przedrzymski)
- osada wczesnośredniowieczna

Ratownicze badania wykopaliskowe, przeprowadzone w lipcu przez mgr. Jacka Błaszczuka (Instytut Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego). Finansowane przez Uniwersytet Łódzki. Dziewiąty sezon badań. Przebadano powierzchnię 375 m².

Odkryto 31 grobów kultury łużyckiej (nr 132-162), chałupę kultury pomorskiej (nr 1), 12 jam osadniczych (nr 34-4) i palenisko kultury przeworskiej. Wśród grobów wystąpiły dwie formy pochówków: popielnicowe (29) i jamowe (2). Większość nie miała bruków kamiennych — występujące przy brukach kamienie nie tworzyły zwartych bruków, niekiedy na popielnicach znajdowały się pojedyncze kamienie. W kilku przypadkach popielnice ustawione były w jamach wypełnionych węglami drzewnymi, czasem nieopodal popielnic znajdowały się niewielkie owalne jamy, w przekroju nieckowate, wypełnione piaskiem z dużą ilością węgla drzewnego. Popielnice były w większości naczyniami o baniastych brzuścach, z wysokimi, stożkowatymi lub cylindrycznymi szyjkami, albo naczyniami